

University of Groningen

De Holocaustwet en alternatieve feiten in Polen

Ranchordás, Sofia

Published in:
 RegelMaat

DOI:
[10.5553/RM/0920055X2018033003006](https://doi.org/10.5553/RM/0920055X2018033003006)

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
 Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
 2018

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Ranchordás, S. (2018). De Holocaustwet en alternatieve feiten in Polen. *RegelMaat*, 33(3), 164-167.
<https://doi.org/10.5553/RM/0920055X2018033003006>

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

De Holocaustwet en alternatieve feiten in Polen

S.H. Ranchordás

De meeste westerse juristen die zich bezighouden met vergelijkend staats- en bestuursrecht richten zich op de bestudering van de juridische ontwikkelingen in Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Duitsland. Ook ik ben schuldig aan deze aanpak van rechtsvergelijking. In de laatste decennia wordt echter steeds meer aandacht besteed aan Zuid-Amerika en Azië. Toch hoeven we niet zo ver te zoeken voor interessante (hoewel zorgwekkende) ontwikkelingen in vergelijkend staatsrecht. In de buurt van ons kleine land groeit het aantal controversiële wetten die de democratische rechtsstaat beginnen te bedreigen. In december 2017 heeft de Nederlandse Raad voor de rechtspraak gewaarschuwd voor alarmerende ontwikkelingen in Polen. Volgens de European Network of Councils for the Judiciary zijn verscheidene recente wetten in strijd met de beginselen van de democratische rechtsstaat.¹ Dit artikel gaat daarom over nieuwe ontwikkelingen in Polen, met name de zogenaamde ‘Holocaustwet’.

In februari 2018 heeft de Poolse senaat een nieuwe wet aangenomen die het illegaal maakt om Polen te beschuldigen van medeplichtigheid bij de vervolging van Joodse burgers tijdens de Tweede Wereldoorlog. De Poolse regering wil met name een einde maken aan de verwijzingen naar ‘Poolse concentratiekampen’ en de Poolse rol in de ondersteuning van Duits beleid tijdens de Tweede Wereldoorlog. Deze wet zorgde voor een politieke crisis tussen Polen en Israël, dat deze wet beschouwt als een vorm van ontkenning van de geschiedenis van dit land en het onzeggen van het recht om de betrokkenheid van Polen te onderzoeken. Hoewel deze wet in theorie niet van toepassing is op wetenschappelijk onderzoek, wordt verwacht dat de vrijheid van meningsuiting het eerste slachtoffer van deze wet zal worden. Aan het verbod om naar de naziconcentratiekampen in Polen te verwijzen hangt een gevangenisstraf van maximaal drie jaar.

De aanleiding van deze wet is recent historisch onderzoek dat beweert dat Poolse burgers Joodse inwoners zelf hebben omgebracht tijdens de Tweede Wereldoorlog.

1 ‘ENCJ: Poolse wetten in strijd met rechtsstaat’, *Rechtspraak* 5 december 2017; zie www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/ENCJ-voorgenomen-Poolse-wetten-in-strijd-met-rechtsstaat.aspx?pk_campaign=rssfeed&pk_medium=rssfeed&pk_keyword=Alle-landelijke-actualiteiten.

log.² Tot de Tweede Wereldoorlog woonden meer dan 3 miljoen Joden in Polen. Als gevolg van de Duitse invasie werden meerdere concentratiekampen, zoals Auschwitz en Treblinka, opgericht in Polen. De grote meerderheid van de Poolse Joden die naar deze kampen werden gestuurd, heeft de reis daarnaartoe of het verblijf niet overleefd. In het afgelopen decennium probeerden onderzoekers te bewijzen dat antisemitisme onder etnische Poolse burgers leefde. Het onderzoek van Jan Gross beschrijft bijvoorbeeld hoe Poolse dorpelingen in 1941 zelf 400 Joodse burgers hebben omgebracht.³

De Poolse regering ontkent en betwist de systematische betrekking van Poolse burgers bij de Jodenvervolgning en wil met deze wet benadrukken dat miljoenen Joodse en niet-Joodse burgers slachtoffer van Duitsland zijn geweest.⁴ De wet beoogt de begrenzing en verduidelijking van openbare discussies over de rol van Polen in nazimisdaden en 'het herstel' van de waarheid over de positie van Polen in die periode.⁵

De Holocaustwet is in werkelijkheid een wijziging van een bestaande wet die werd ingevoerd in 1998.⁶ De wet van 1998 legde reeds boetes op aan diegenen die Duitse of Sovjetmisdaden tijdens de Holocaust of tijdens de Sovjetinvasie ontken- den. De nieuwe wet breidt deze sancties uit voor de beschuldiging van de Poolse natie van of de medeplichtigheid van de Poolse staat aan Holocaustmisdaden.

De potentiële effecten van deze wet kunnen beter worden begrepen aan de hand van de beroemde smaadzaak *David Irving v. Penguin Books and Deborah Lipstadt* over de ontkenning van de Holocaust. Deborah Lipstadt noemde in haar boek *Denying the Holocaust* historicus David Irving 'een Holocaustontkenner'. De zaak ging onder andere over de relatie tussen vrijheid van meningsuiting en de ontkenning van de Holocaust. Nergens in de wet is er een expliciete of impliciete ontkenning dat de Holocaust plaatsvond. Toch wordt Polen bekritiseerd voor deze poging om geschiedenis 'te herschrijven'.⁷

2 Polish Institute of National Remembrance, 'Press Release: Statement of the Institute of National Remembrance in Reference to the Ambassador of Israel to Change the Amendment to the Act on the IPN', *INP* 28 januari 2018; zie www.ipn.gov.pl (in het Engels): 'For several dozens years, Poland has been repeatedly slandered and portrayed as Hitler's accomplice, therefore, defending the good name of our nation against statements that have nothing to do with historical truth seems to be an obvious and necessary stance.'

3 J.T. Gross, *Neighbors: The Destruction of the Jewish Community in Jedwabne, Poland*, Princeton, NJ: Princeton University Press 2001. Het boek laat zien hoe de massacre uitgevoerd werd door Poolse en niet door Duitse burgers. De bevindingen van dit boek werden beschouwd als zeer controverseel.

4 M. Tobias, 'Understanding Poland's "Holocaust Law"', *Politifact* 3 maart 2018; zie www.politifact.com.

5 Polish Institute of National Remembrance 2018.

6 De officiële naam van de 'Holocaustwet' is 'Wijzigingswet Nationaal Aandenken Instituut' (vertaling van de auteur).

7 J. Heller & M. Goettig, 'Israel and Poland clash over proposed Holocaust law', *Reuters* 28 januari 2018.

De U.S. State Department maakt zich zorgen over de betekenis van deze wet voor de vrijheid van meningsuiting. De Holocaustwet is inderdaad zorgwekkend. De aanleiding van deze wet is niet enkel de publicatie van controversieel onderzoek over de betrokkenheid van Poolse burgers in de Holocaust, maar voornamelijk de politieke kleur van de huidige regering. De Holocaustwet beperkt de vrijheid van meningsuiting en de mogelijkheid om aandacht te blijven geven aan de feiten en misdaden die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Polen plaatsvonden. In een tijd van 'alternatieve feiten en waarheden' is het van belang om de Holocaustwet te interpreteren in het licht van het beroemde citaat van de *Irving v. Lipstadt*-zaak:

'Freedom of speech means you can say whatever you want. What you can't do is lie and expect not to be held accountable for it. Not all opinions are equal. And some things happened, just like we say they do. Slavery happened, the Black Death happened. The Earth is round, the ice caps are melting, and Elvis is not alive.'⁸

8 Zie D. Lipstadt, *Denying the Holocaust: The Growing Assault on Truth and Memory*, Londen: Penguin 2016 en D. Lipstadt, *Denial: Holocaust History on Trial*, New York: HarperCollins 2016.